

Samisdat - isilpeko literatura sobietarra

Joxe Azurmendi

Mijaíl Bulgakow dramatiko eta nobelista sobietar haundienetakoa da. Denek onartzen dute gaur hori, Sobiet Batasunean bertan ere, hiltza gero errebalaiatua izan bait da. Baina bizi zen artean makina bat neke sofritu behar izan zuen. Autore honen obrarik galantena, Maisua ta Margarita, irakurle sobietarrek oraindik ere zentsurak moztuta bakarrik irakur dezakete. Nobela hau 1928/1940 artean egina da. Osorik nobela hau Samisdatetik bakarrik argitaratu du.

uhina 50. azken urte aldera sortu zen. Terrorea zerhait bigundu zenean, eta desestalinizazioa axalekoa besterik ez zela agertzen. Batez ere ikasleen isilpeko aldizkari mordo bat sortu zen orduan, Uni-bertsidaderik apartatuena ere. Poliziak gogor eraso zion. 1961ean agertutako "Fenix" ikasle almanakaren afera da ezagunena. Baina finkatu, Samisdat-literatura Iuri Daniel eta Siniawski idazlezen hauzi eta kondeneran ondoren egin da (1966). Samisdat izena bera ere ordukoa da. Baina hasieran literario hutsa zen mugimendua (kasu): Samisdat mugimendua erlijiosoa da) geroz eta gehiago lerratu da gai politiko, sozial, filosofiko eta juridikoetara, benetako oposizio-prentsa batena antza hartuz. Ezagunena "Eguneroko gertaeren kronika" da, azkeneko bost urte hauetan bi hilzet behin erregularik agertu den informazio orria. "Kronikak" denetik dakar: preso ta presoengien informak; Marcuse edo Europako ezker herrien azterketak; Txinaren koinatuaren azterketak, e.a. Sobiet Batasuneko liberalizazio aldeko mugimenduen eta beraien jazarpenen berri, orobat. Adibidez, intelektual persegitu askori, eritegi sikiatrikoetan sartu, eta ematen zuten tratua, botika gaizto, elektroschock eta bestelako. Solojow atom-fisikoaren memorandum famatu ere hemen agertu zen. Mugimendu liberalen organo ofiziala da.

Txekoslovakako inbasioa gaitzes-ten zuten, aldi berean Gobernuua gogor kritikatu, eta Gobernuo beroko diferentziak dokumentatzen zituzten aktak azalduz.

Hiru tankerakotako Samisdat-literatura berez ditek, bada: liberalizazioaren aldekarrena (edo "demokratikoa"), nazionalidadea eta sekta erlijiosoa.

Samisdat-literatura, hau da, oposizioaren eta protestaren literatura, azken urteotan asko ugaldu da, bizimodu maila hobetu eta erositasuna jeneraldu ala. Bizimailarekin batera, ogiaren gosea behertuz askatasunaren gora egin duen itxuratu dago. Gainera Geroak ere jeneralean nahiko eroakortsu jotkatzen du, noizbehinkako zigorrak aparte. Stalinismo garaiko terrorearen aldean, batik bat. Alegia, zigortzen diren idazle eta intelektualek gehienek — eta asko dira, dirudienez — ez dadukate Samisdatetean zerkusirik. (Sobiet Batasuneko prentsa askatasunak Europako beste diktadura klasikoaren gisakotsu dirudi: egunik gogorrenak agian paseak dira, baina ez inolaz ere erabat). Beharbada terrore epe berri bat hain erraz sortzerik ere ez dagoelako jadanik, eta halakorik gabe oso zaila litzake Samisdat produzioa geldiaraztea. Ez dago pentsaterik, halare, Samisdat-literaturaren inportantzia politikoa oraingo ezker haundirik denik. Ezta, bestalde, Geroak "permutitu" egiten duenik ere. 1971ko abenduan Moskun, Kieven eta Leningradon intelektualen preso-sarekadak egin dira. Alderdi Komunistaren Zentral Komiteak, hil honetan bertan, "Eguneroko gertaeren kronika", propio eta espreso debekatzen zuten. Badirudi bion artean zerkusirik badela.

Geroak esan behar Sobiet Batasuneko prentsa askatasunaren problema nola desarrolatu den. Zentral Komiteak debekatu eta handik egun gutxitara "Kronika" berriro azaldu zen. Burrenkarik gabe ez bait da han ere askatasuna argituko. Ta beste inon ere ez.

Joxe Azurmendi

Boris Pasternak ere ez zen zentsura-kargudunen gustokoa. Doktor Zhiwago idazten ari zen artean, Shakespeare, Goethe ta Rilkeren itzultzaile bezala irabazten zuen oia. Ber cebara nagusia italiar komunistasela bati eskerrak ezagutu ahal izan da. Irakurle sobietarrek Samisdaten argitalpenetan bakarrik irakur dezake.

Vassili Grossman Autore konsekratu bat, kasi laureatu bat izan zen. Baina hiltzekoan (1964) nobela harrigarri bat utzi zuen: "Dena doha. Sobietar agintariek "antiso-bietar", e.a. jurgatu dute behinolako beren zerbitzari zintzoaren zintzoaren obra hau, kritikoen eriztarian bere obrarik onena. Samisdatetik bakarrik zabaldu ahal izan du.

Soljenizynen obrarik gehienak ere Samisdatetik zabaldu dituen bezalaxe. Liburutegietan erosten duen irakurle sobietar korrienteak, ezin eskura ditzake ez Pasternak eta ez Soljenizynen obrarik inportanteak. Nobel Saridunak biak.

Zer da, beraz, Samisdat? Samisdat hitzak "norbere argitarazle" edo autoeditora esan nahi du. Sobiet Batasunean zentsurarik pasatu gabe agertzen den gutziari esaten zaio, zentzu zahalean, Samisdat. Baina berez ez legoke Samisdat eta isilpeko literatura, edo literatura klandestina, gutiz berdintzerik. Bere-berez, izan ere, Sobiet Batasuneko Herri Kostituzioak prentsa eta erizti askatasuna aseguratu bait du. De facto, halare, kontrol postuei zeharkatzeko eta zentsurari ihes egiteko Samisdat beste biderik ez da gelditzen, eta isilpeko literatura persegutua beste Samisdatik ez dago.

Baina legearen aurreak ez da Samisdat oro, besterik gabe, subersibo.

Samisdaten jardupidea oso simplea da, eta behar haina praktikatua izan ez arren, beste leku askotan ere ezaguna. Esku idazkien kopiak eskuz nabiz makinaz atera ta orobat eskuz-esku zabaltzen datza Samisdat, zentsurarik gabeko autoeditora. Baina kasetak, magnetofono zintak eta fotokopiak ere geroz eta gehiago erabiltzen dira. Honela, kasetak batetan sarri nobelaren bat edo isilpeko aldizkariaren bat oso-osorik ere zabaltzen da. Honelako aldizkari dextente dago, ta zirkulazioa ondo antolatuz gero, merke gainera aldizkaria papearan zabaltzea baino seguridade gehiagokoa ere bada. Zabalkiderik korrienteana, halare, idazmakinarena da: hartzaile itxakoz bost kopia atera eta ezagunen artean barreiatzea. (Multikopiak haliaterik ez dago Sobiet Batasunean: multikopia makinak militar tresna bezala kontsideratuak egonik, ez bait dago erosterik. Publikoaren zerbitzura iririk ere ez dago, norberak nahi lukeana multikopia arazteko).

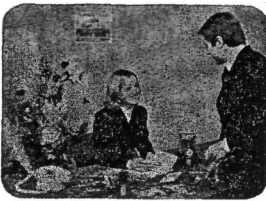
Autorearen borondatearen kontra ere zabalduta izan ditu Samisdatek obraren batzu: Autoreak lagunen bati erakutsi, lagunak beste lagunen bati, ta inork ez dakien norbait autoeditor bihurtu delarik. Autorearen izen eta zuzenbidearekin zabaltzen ditu Samisdatek liburuarik. Aldizkariak, alizitiki, inolako datorik gabe. Mendebalera helarazteko ere biderik badute: itsasoz ghehietan.

Samisdat Gosisdati kontrajarritzen zaio; alegia, Estaduak inprimatutako literaturari, Samisdaten parean Samisdat ere bada; gauza bera, baina itzultzen ez diren mendebaleko Autoreak eta sobietar herbestertzen obrak zabaltzen ditu (tam: hor, han): Berdajew, Solowiew, Mandelstam, Gumiliow, e.a. Ofizialki gaitzesitako komunista "Eguneroko gertaeren kritika" da, Dijas.

Samisdat-literaturaren lehenengo

Samisdat-literaturaren adaska inportante bi sektena eta minoria nazionalenak dira. "Eguneroko gertaeren kronikaren" antzera, juduek "Exodus" ateraten dute. Garranziko gatazkoak da ukrainarrena: "Ukrainako mandataria". Letoniar komunistent mendebalean zabaldutako rapport bati sinestekotan letoen zoria ere gaitza da. Dokumentu hau Frantziar Louis Aragonek eskuratu eta zabalduta zuen (1971).

Badira, bada, komunistak ere, ere, Alderdian egon arren Samisdat bidetan sartzen direnak. Eta, expairik gabe, kargudun goren zenbaitek ere ez du kezkarik, informak inoiz Samisdaten eskutetara inoiz ailega arazteko: "Kronikak"

Bizkortasuna

Serbitzu egoki baten izena. Gure jardun guttieta beti elburu bera: Arazo bakoitzarentzat erantzunik onena. Egunero gure lantokietan aztertzen, zuzentzen eta konponzen ditugun eginbeharretako bizkortasuna. Eta gure serbitzu baliosekin batean arrerarik atseginena. Etor zerori eta ikus

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPZCOA SERBITZU BIZKOR ETA ATSEGINA

"HERRIA" TIK

Guharen kantariak badituge guk ere

Noizbait guk ere guharen kantariak badituge, galdeginak diren toki orotan hartzen baitira kantuz behexgorik egin gabe. Frantsesek beren "idolo"-ak balin badituzte Jonny Holliday, Amerikak bere andana, bai ta Inglaterrak berdin, guk Eskualdunek ber gauza edo gehiago ez ote dezakegu erran?

Holaz gure orako kantariak edozoin adinetako entzulek nahi dituzte aditu ta ikusi. Nolaz? Zerbeit norbeiti erraiten dutelakotz, berek sinesten duten zerbeit, berek mailte duten zerbeit eta erraiten gure mintzaira goxoan: eskuaraz, gure adibidean. Kantaldi baten ondokit, jendeak sendi du hunkia dela, inharrosia eta ez dela hitz egotein ahal, edozoin adinetako izanikan ere.

Lehen, kantu berrian, Michel Labeguerie-k bidea ireki zuen. Geroztik abidura hori zabalduta geroago ta gehiago. Hara hor Hege Eskual-Herrian, Lekuona, Lertxundi, Lete, Irigaray, Iriondo, Laboa, Oskarbi, Unai, Eriak, B. Maritzalar eta abar. Ipar-aldean aldiz horra Etxamendi-Larralede, Ospital-Carrere, Guk, eta berriak: Etxepare jaun-andereak, Eneko Labeguerie, Mauleko «Ortzadarrak», Ibariako Aizpurua ta Negueloua, Peio Etxegoien eta beste.

Kantari horiei esker urte guzian eta bereziki negu-primaderetan arratsalde ta gau atsegingarrik badituge, heien botz, musika eta erranei beha. Kanpoartu-ta ez ditzake aite aiantz. Goxoki, adixkidetasunean eskualdunki bero-beroki iragan orenak. Azkenean guk ere guharen ikusgarriak badituge, guretako eginak, egiazki bizi direnak, guharetz, guharen biziaz eta guharen Herriaz mintzo zauekigunak.

Orai arte «spectacles folkloriques» delako hoitarik, turiztendako egirik hoitarik baizik etzen. Horietan gu bezelakoa ez da goxoki sendi, nunbaitan xakura elizan bezelatsu gu hor arazt-arteana.

Baian orai, guk ere badituge guharen eskual diskoak, arrunt hemengoak. Bakotzak bere gustukoak aurki ditzake. Agertzen zauekigu mota guzietakoak: hauren ahsagarriko itorrio, dantza xaharretako aire, solinu-tresna xaharrez ju aire, amodiozko kantu, Herriaren aldeko kantu, kantu berri ala xahar...

Ari den lana, sekulan izan ez den bezalako da. Nahiko hauta bada. Azkenean, gure herritan, den tipienean ere, gure kantariak izan dezakegu, hirirat edo norapait joaierik gabe. Gutaz arta hartzen da hondarrea, beti turiztendako oro egiteko orde.

Egarrekin goxatzeko parada emaiten daukite, omore onean eta algeraki. Kantari horiek baitaukute guri eta gure Herriari emaiten beren baitan eta beren bizian daukaten mami beronetik.

Kantari orori milesker bihotzez eta segi aintzina.

ENTZULE BAT

(«HERRIA» 1972'ko Ekainaren 1-na).

ETXEO- ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'uzu ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabili beti Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra Etxeko-andrearentzat neskaerik egokiena.

JABON LAGARTO!

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyiak Ongarri ta abonosk Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta aber Toretalavega'ko Parira Joan etorriak

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAOKA URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutzikiñak: Etxekoa 65 19 60 Landolakoa 65 19 33

URRETXXUA

Urrutzikiñak: Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7°gn